

היהודי שהציל את נשיא מקסיקו

Category: ויקרא, תזריע

כיצד נהגו גדולי האומה היהודית כאשר הוצע להם תגמול על טובה, ומה המסר אלינו?

אשרות כניסה למאתיים יהודים

מאיר סוכוצ'בסקי היגר מפולין למקסיקו בשנת 1920 לערך. כמו יהודים רבים באותם ימים שניסו להגר לארצות הברית ולא הצליחו לקבל ויזה [?] הוא היגר למקסיקו ושם ההצלחה האירה לו פנים. הוא יצר קשרים הדוקים עם צמרת הממשל ועם נשיא מקסיקו בעצמו.

מאיר היה הראשון שפתח חנות לכלי נשק במקסיקו. בשנות השלושים הוא הצליח להשיג כמה שכפ"צים (אפודי מגן) והוא העניק אותם במתנה לנשיא מקסיקו ולשומרי ראשו. כמה שבועות לאחר מכן כשהנשיא יצא מבנין הפרלמנט, מישהו ניסה להתנקש בחייו, אך הוא ניצל בזכות השכפ"ץ.

למחרת ניסיון ההתנקשות, ביקש הנשיא מיועציו שהוא רוצה להיפגש עם ה"רוסי" כפי שהוא כינה את מאיר (הוא היה אמנם מפולין, אבל במקסיקו כולם קראו לו "הרוסי"). מאיר הוזמן לפגישה והנשיא הודה לו על כך שהוא הציל את חייו ואף הוסיף שברצונו לתגמל אותו על כך.

הנשיא שאל אותו לבקשתו תוך שהוא מתחייב למלא אותה. מאיר אמר שהוא צריך מעט זמן להרהר בדבר ולהתייעץ עם בני משפחתו, ואחר-כך הוא יחזור אליו עם תשובה.

מאיר סיפר בביתו דברים כהווייתם. היו לו שלושה ילדים, שני בנים בת. הבן הבכור הציע לו לבקש מהנשיא שלוש תחנות דלק ובכך להבטיח שלכל אחד מהילדים תהיה פרנסה קבועה וטובה לאורך כל ימי חייהם.

באותם ימים הגיעה קבוצה של יהודים מאירופה לנמל פורטו ויארטה במקסיקו. הם ניסו להיכנס למקסיקו אבל לא היה להם ויזות והם נשארו תקועים בעיר הנמל תוך שהם מנסים להתפרנס מעבודות מזדמנות. העבודה העיקרית בעיר הנמל היתה בענף החקלאות, והיהודים שהגיעו מהערים הגדולות בפולין לא היו רגילים לעבודות מסוג זה ומצבם היה אפוא קשה מנשוא.

מאיר חזר אל הנשיא ואמר לו: אינני מעוניין שתעניק לי משהו עבור מה שעשיתי עבורך. אני מבקש ממך רק דבר אחד: בבקשה תתן אשרות כניסה לאותם מאתיים יהודים שתקועים על החוף ומבקשים להכנס לתוך מקסיקו. הנשיא אכן מילא את בקשתו של מאיר ואותם יהודים התקבלו כאזרחים במדינה. נכדו שחלק איתי את הסיפור הוסיף שאביו תמיד הוסיף בבדיחות הדעת: חבל שהוא לא ביקש גם כמה תחנות דלק [?]

לבקש תגמול או לא

ההנהגה הזאת, לנצל אדם בעל השפעה לטובת עם ישראל, או למען יהודי אחר, היא הנהגה שמושרשת עמוק בהיסטוריה היהודית שלנו.

הסיפור הראשון שעולה לנגד עינינו הוא הסיפור של מגילת אסתר. מרדכי שמע שבגתן ותרש מתכננים להתנקש בחייו של המלך אחשורוש, הוא מיהר לדווח על כך לאסתר והיא סיפרה זאת באוזני המלך. מיד נפתחה חקירה בנושא ואכן התברר שהם ביקשו להתנקש במלך, ושניהם נתלו.

המלך לא הציע למרדכי תגמול על מעשהו, ומרדכי מצדו גם לא ביקש דבר-מה מהמלך (גם לא באמצעות אסתר). שנים חלפו והמן הוציא את הגזרה של "להשמיד להרוג ולאבד" וכל עם ישראל צם והתפלל לה' שיציל אותם. המגילה מספרת לנו ש"בלילה ההוא נדדה שנת המלך" והוא הורה לקרוא בפניו את ספר הזכרונות ושם נמצא כתוב שמרדכי הציל את חיי המלך. ואז המלך שאל את השאלה הגדולה: "מה נעשה למרדכי על זה ויאמרו נערי המלך לא נעשה עמו דבר". באותם רגעים המן נכנס וכל הגלגל התחיל להתהפך. המלך שלח את המן לקחת את מרדכי לטיול ברחובות העיר כשהוא רכוב על סוס ושם התחילה נפילתו והצלת עם ישראל. כל זה התרחש משום שמרדכי לא ביקש תמורה אישית על כך שהוא הציל את המלך בשעתו.

סיפור דומה אירע עם אברהם אבינו. לאברהם היה אחיין ששמו לוט. בתקופה מסוימת לוט החליט לעזוב את אברהם ולעבור לגור בסדום. יום אחד אברהם מקבל ידיעה שהתחוללה מלחמה בסדום ולוט אחיינו נלקח בשבי. אברהם מגייס את לוחמיו ויוצא לשחרר את לוט. הוא אכן הצליח לשחרר את לוט ואיתו הוא שיחרר גם את כל השבויים האחרים מסדום ביחד עם כל השלל שנלקח מסדום.

אברהם חזר מן המערכה ומלך סדום יצא לקראתו וביקש ממנו "תן לי הנפש והרכוש קח לך" תחזיר לי את השבויים וכל הרכוש שהחזרת יהיה שלך. מה היתה תגובתו של אברהם אבינו? הוא נשבע ואמר "אם מחוט ועד שרוך נעל ואם אקח מכל אשר לך" (בראשית יד, כג). אברהם לא רצה לקחת שום תמורה פיננסית עבור הצלת חיים.

שליח בעל כורחו

בהפטרה של פרשתנו מסופר על נעמן שהיה הרמטכ"ל של צבא ארם, סוריה של ימינו. צבא ארם היה באותם ימים הצבא החזק ביותר במזרח התיכון ועם ישראל סבל מהם קשות. באותה תקופה נעמן חלה בצרעת ובבית היתה לו משרתת יהודייה שנלקחה בשבי מעם ישראל. אותה נערה סיפרה לגברת נעמן ש"יש נביא בישראל" ואם נעמן יפנה אליו הוא ירפא אותו מצרעתו.

נעמן אכן הגיע לישראל, בתחילה הוא פנה למלך ולבסוף הוא הגיע לנביא אלישע שאפילו לא רצה לקבל אותו, אלא שלח אליו מסר שירחץ במימי הירדן שבע פעמים והוא יתרפא מהצרעת.

בתחילה נעמן נפגע מכך שהנביא אפילו לא רצה לקבל אותו, אבל לאחר הפצרותיהם של עבדיו הוא הסכים לקבל את ציווי הנביא.

הוא ירד וטבל בירדן שבע פעמים ואכן הנס התחולל והעור שלו חזר להיות כמו של ילד קטן. או-אז הוא חזר אל הנביא שקיבל אותו, ונעמן אמר לו: "הנה נא ידעתי כי אין אלקים בכל הארץ כי אם בישראל", ומיד הוא הפציר בנביא "ועתה קח נא ברכה מאת עבדך" [1] הוא ביקש להעניק לו מתנה על כך שהוא ריפא אותו מהצרעת.

התגובה של הנביא אלישע היתה דומה לתגובה של אברהם אבינו. הוא נשבע ואמר "חי ה' [2] אם אקח ויפצר בו לקחת וימאן". אלישע לא הסכים בשום אופן לקבל תשלום או תגמול עבור הנס שהוא עשה. בתגובה לכך, הצהיר נעמן והכריז שהוא זונח את עבודת האלילים והוא יאמין רק בה' אלוקי ישראל.

ניתן לומר שאם אלישע היה מקבל את המתנה כתמורה למעשהו, נעמן היה מרגיש שהוא שילם לנביא על הנס ויותר הוא לא חייב מאומה. דווקא העובדה שאלישע מיאן לקבל תמורה עבור הנס, היא זו שגרמה לכך שנעמן יחוש מחויבות רוחנית לשנות את דרכו ולהאמין באלוקי ישראל.

נשאלת השאלה, מתי נכון לקבל תמורה ומתי ראוי לוותר עליה? זה ברור שאדם שעבודתו היא להציל חיים כמו רופא וכיו"ב [3] בוודאי שהוא לא יכול לעבוד בחינם. אבל כאשר מתרחש לאדם אירוע לא שגרתי והוא נקלע למצב לא מתוכנן והוא מרגיש שהוא הפך לשליחו של הקב"ה כמעט בעל כורחו [4] במקרה כזה עליו לזכור שלא כדאי לתרגם את הזכות הזאת ולפרוט אותה לפרוטות קטנות. מוטב להחזיק בזכות הזאת מאשר לקחת תמורה גשמית וחומרית. ועל זה נאמר "שלח לחמך על פני המים כי רוב הימים תמצאנו" (קהלת יא, א).